

A RUTA DAS CHOUZAS

UN ITINERARIO MEDIOAMBIENTAL EN "O VERAL"

Xosé Manuel López Gallego

Xa vai para 20 anos que me acheguei por primeira vez a canteira de o Veral, cando cos meus compañeiros de correrías montaíneas decidínme a probar aquilo da escalada. Para iso, equipados de rudimentarios instrumentos e cordas de non se sabe cantos usos, redescubrimos un lugar idóneo e francamente agradable para probar pouco a pouco as nosas habilidades.

Dende aquela e perante anos e anos, en coche, en bicicleta e mesmo a pé, achegámonos a esa canteira que día a día mudaba de aspecto, cunha vida propia que lamentablemente tardei moito en descubrir e na que as bidueiras medraban connosco, a pesar de nós.

Dos arredores non coñecía apenas nada, que había unha piscifactoría e pouco mais, non nos interesaba, o noso era o "boulder".

Foron pasando os anos e certo día de 1995, o Servicio de M.A.N., para o que xa tiña traballado noutras actividades, encárgame algo particularmente atractivo. Trátase de deseñar un itinerario educativo medioambiental, pois daquela construíran unha cabana de madeira nos terreos da piscifactoría propiedade da Consellería, na que tiñan previsto

**AS VECES OLLAMOS
TAN LONXE NA PERCU-
RA DE PARAISOS QUE
NON NOS DECATAMOS
DOS QUE NOS RODEAN**

crear un aula da natureza e pensaban que unha pequena ruta complementaría as actividades a realizar.

Confeso que tiña as miñas dúbidas, pois non coñecía a zona e polo tanto non sabía o que podía atopar, pero o que atopei na primeira inspección do terreo mudou para sempre a miña forma de pensar, descubriendo unha nova maneira de ollar a natureza.

Así naceu a "Ruta das Chousas" que vos proponho pola súa beleza, comodidade e fácil acceso.

O ROTEIRO

Este itinerario recupera vellos carreiros e corredoiras, algúns de notable importancia noutro tempo á vista das súas dimensións. Outras veces, seguiremos estreitas carrileiras e mesmo pasos de pescadores pouco transitadas.

O curso dos ríos e regatos, as pradeiras noutro tempo cultivadas, e pequenas plantacións de piñeiros, conforman unha paisaxe peculiar, que muda coas estacións, a cal mais fermosa, da que podemos aprender moito da evolución nos usos e sistemas de produción do agro galego.

Podemos inicia-lo noso percorrido na cabana de madeira da piscifactoría do Veral, para o que é recomendable solicitar autorización da Servicio de M.A.N. ou ben dende a mesma canteira, sendo esta última a opción recomendada e que se describe neste artigo.

Para chegar ata ese punto saímos de Lugo en dirección a Guntín ata chegar a estación de Servicio "Santiago". Ó pouco de pasala atopamos unha ponte baixo da cal pasaremos para inmediatamente desviarnos á nosa esquerda en dirección a Friol.

Seguiremos esta estrada ata chegar ós límites da piscifactoría, e continuaremos bordeándoa ata atopar a estrada que conduce a Vilachá de Mera.

Neste punto deberemos abandonar a estrada de Friol para tomar esta nova dirección e apenas percorridos uns dez metros un estreito camiño, polo xeral transitado por coches pequenos, con-

ducíranos a parte superior da canteira, se ben é recomendable deixar os vehículos a altura do cruce.

Descendemos polo camiño bordeando a canteira ata chegar a súa fronte, e xa descubrimos o vello "Muiño da Roxa", fermosa construción que marcará o comenzo do itinerario.

O contorno do muiño así como a propia canteira, son un exemplo notable

da rexeneración natural dunha zona alterada pola acción do home, colonizada por bidueiras, salgueiros, vexetais e microfauna acuáticos, anfibios e pequenos reptís que foron ocupando as súas paredes e a poza formada na súa base.

Fronte á canteira atopamos unha pequena e estreita ponte que cruzaremos e dende a que poderemos observar de xeito privilexiado a "galería" que forman as copas das árbores sobre o cauce. E nas rochas das marxes é fácil ver numerosas especies ripícolas e mesmo atopar certa abundancia do cada vez mais escaso fento real (*Osmunda regalis*).

Na zona da canteira e no propio río Mera é fácil (se avanzamos con sixilo) sorprender á garza real (*Ardea cinerea*), ó martín peixeiro (*Cinclus cinclus*) e mesmo foron avistados exemplares de alavanco real (*Anas platyrhynchos*).

Pasada a ponte seguiremos o carreiro pola dereita para achegarnos por un tramo cada vez mais ancho a unha zona na que abonda o mato, fundamentalmente toxos (*Ulex europaeus* e *Ulex gallii*), xestas (*Cytisus scoparius* e *Cytisus striatus*), codesos (*Adenocarpus complicatus*), uz branca (*Erica arborea*), etc.

Logo entramos nunha zona na que dominan os carballos e os rebolos (*Quercus robur* e *Quercus pyrenaica*). Destas masas forestais, aproveitábase a madeira para leña, pero tamén a folla e o mato, que constituía unha magnífica cama para o gando e a produción do esterco; tratase das "chou-

ras", que frecuentemente atoparemos ó longo do itinerario e que dan nome ó mesmo.

Logo dun paso estreito e afondado entre pradeiras, atopamos un pequeno regato que cruzaremos pola ponte construída ós efectos, e accederemos á tremenda "pista" que conduce a Abelairas.

Nesta zona sorprendeume e maravílloume o particular despertar da vida nocturna. É fácil escoitar o moucho e o cáрабо ó escurecer, cando escomenzan a súa actividade na percura de pequenos roedores, pero tamén e frecuente desfrutar coas evolucións das rapaces diurnas na percura das súas presas. Nos prados que lindan co traxecto os xabaríns adoitan deixar as súas pegadas e fozaduras na percura de cogumelos e nas chousas pódense observar exemplares singulares de carballos e rebolos, algúns cun toro e cun porte importantes e infrecuentes, especialmente se se considera que as

prácticas de poda aplicadas para aproveitá-la madeira acostuman a limitar a súa medra.

Dende a pista que nos conduce ascendendo suavemente ata Abelairas, podemos desfrutar ó lonxe dunha paisaxe tipicamente granítica, ollando para o cordal de Pena do Rei, namentras que diante nosa predomina unha paisaxe maiormente agra-

ria.

O pobo de Abelairas é singular e fermoso, con construcións en pedra de magnífica calidade e execución, magníficos exemplos das construcións populares galegas e da habilidade dos nosos canteiros, con alboios, hórreos e mesmo lavadoiros. Igualmente neste pobo podese desfrutar da vista dun magnífico exemplar de carballo.

- Casa típica da Terra de Montes a caballo entre as serras do Suído e Testeiro, feita con paredes de mampostería e tellado de lousa gris de Garfián e A Candosa, no límite abrupto entre as provincias de Ourense e Pontevedra. Espacio exclusivo para encher os ollos de verdor e paisaxe e os ouvidos co son da auga do río Castro e o zoar do vento esbarando polas lousas ou por entre as ponlas das árbores. Remanso para disfrutar e dar que contar a quen busca sosego e tranquilidade.
- Tres habitacións dobles con baño. Calefacción. Dereito a cociña. Salón Común. Xardín á beira do río. 6.000 ptas Hdb, 15.000 ptas C.C.
- Magros-Beariz (Ourense). Teléfono/Fax: 988 270 876. Email: P-barros@teleline.es

Saindo do pobo en dirección norte, o camiño bifurcase diante dun vello alpendre de pedra. O camiño da dereita condúcenos ata un tradicional “forno do pan”, construído en tan insólito lugar pola falta de espazo perto da casa.

O sendeiro continua polo ramal esquerdo, presentándonos fermosas vistas cara o oeste, dende esta zona e en dirección norte pronto divisaremos o centro de recuperación da fauna do Servicio de M.A.N. e o peche da finca da piscifactoría.

Seguiremos este peche entre piñeiros e rebolos en dirección oeste e pouco a pouco a paisaxe irase desdexando ata que de novo divisemos a canteira do Veral.

Continuaremos polo carreiro e repetiremos uns metros do itinerario en dirección contraria á do muiño e da pontiña pola que escomenzaba o trazado, para desviarnos deseguida á dereita e cruzar o río Mera, agora por unha robusta e vella ponte de pedra, constituída por enormes laxas de granito.

Cruzada a ponte, o camiño levaranos rapidamente a parte superior da canteira.

Resumindo

Trátase dun pequeno roteiro de apenas tres quilómetros, non homologado e apenas sinalizado, pero que pola súa facilidade e lóxica no trazado dificilmente inducirá a erros e aínda nese caso o mais que pode ocorrer é que camiñemos un pouco mais.

Atópase apenas a dez quilómetros da cidade de Lugo, e con fáciles comunicacións, o que o converte nunha excelente actividade para xente con pouco tempo dispoñible.

Na aula da natureza, o Servicio de M.A.N. organiza actividades didácticas polo xeral para escolas e no seu momento editouse unha guía da rota.

Pola miña parte recoméndolla a todo tipo de persoas, con calquera interese (ocio, botánica, fauna, aves, micoloxía...).

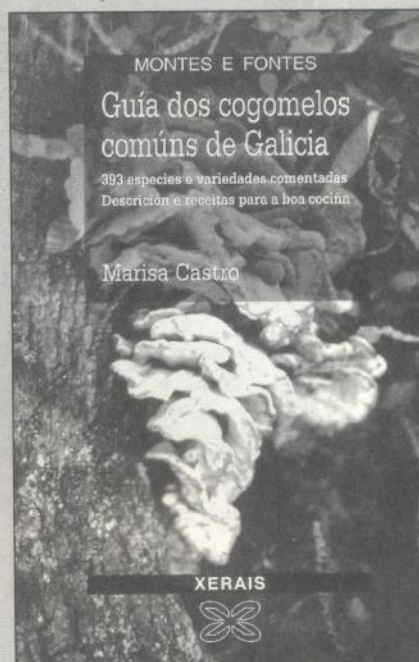
MAIS INFORMACIÓN

- CONSELLERÍA DE MEDIO AMBIENTE da XUNTA DE GALICIA
Centro de Información e Tecnoloxía Ambiental
Aula da Natureza de O Veral.
<http://www.xunta.es/conselle/cma/CMA06f/CMA06ff/p06ff01.htm>
- GAIA TDR S.L.
Técnicas de desenvolvemento rural gaiatr@hotmail.com

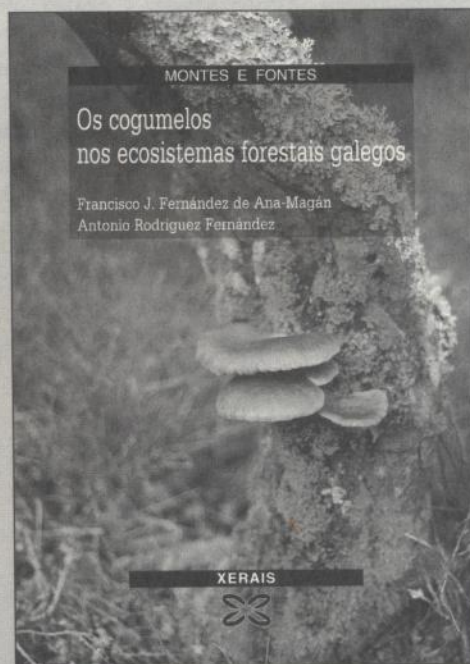
BIBLIOGRAFÍA

- PÉREZ ALBERTI, A. (1982): “Xeomorfoloxía”. Alberti, In : Pérez Alberti, A. (Dir): Xeografía de Galicia. Tomo I: O Medio. Ed. Sálvora. Santiago.
- RIGUEIRO RODRÍGUEZ, A & SILVA PANDO, J. (1992)
Guía das árbores de Galicia. Ed. Galaxia. Vigo
- LOPEZ GALLEGO, X.M. & VALCÁRCEL DÍAZ, M. (1995)
Ruta das Chousas Itinerario medioambiental en “O Veral” Xunta de Galicia, Cons. de Agricultura Gandería e Montes Deleg. Provincial de Lugo

MICOLOXÍA

Guía dos cogomelos comúns de Galicia
Marisa Castro

Os cogomelos nos ecosistemas forestais galegos
Francisco J. Fdez. de Ana-Magán
Antonio Rodríguez Fernández

XERAIS

xerais@xerais.es • <http://www.xerais.es>

